

Леонід Козубенко

*(Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький
державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди)*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПЕРЕКЛАДІВ В. МИСИКОМ САТИРИЧНИХ ТВОРІВ Р. БЕРНСА

Творчість Р.Бернса – своєрідне явище в історії англійської літератури. Він писав глибоко реалістичні, демократичні твори, в яких прославляв могутні й нездолані сили рідного народу, відстоював його право на свободу й незалежність. Поетичним творам Р. Бернса властиві надзвичайна свіжість образів, влучність епітетів і порівнянь, лаконізм, динамічність, багатство мови.

Одним із найкращих перекладачів Р. Бернса українською мовою був В. Мисик. У своїх листах та інтерв'ю він неодноразово пояснював причину прихильності до великого шотландця. Він імпував В. Мисика його народністю, подібністю своєю до Т. Шевченка, а крім того – оригінальністю поетичного дихання, віртуозним володінням формою, дотепністю, багатством рими.

В поетичній спадщині Р.Бернса багато сатир малої форми (епіграм, епітафій, експромтів), які з великою художньою майстерністю перекладав В. Мисик.

Щоб вдало здійснити переклад перекладачеві необхідно відтворити легкість, гармонійність епіграм, їх несподіване спрямування, дотепність. Природа цього жанру вимагає, щоб іронія, гумор та сарказм допомогли викрити соціальне зло. Не можна вимагати від перекладача буквальної текстуальної близькості до оригіналу, і слід вважати закономірним втрату чогось неістотного, внесення змін або доповнень, зроблених для того, щоб читач краще зрозумів зміст.

Кожний з перекладів В. Мисика дещо по-різному сприймає поетичний світ першотвору. В епіграмі Бернса «Кредо бідняка» говориться про те, що бідарі політично безправні і що вони це розуміють. Переклад В.Мисика не має

текстуальної близькості до оригіналу, але в ньому відтворено його зміст, дошкульний сарказм:

Як хочеш політиком бути,
Не треба ні бачить, ні чути:
За тебе хай бачить і чує,
Хто панує
[3, с. 121].

В. Мисик вільно переставляє рядки в епіграмах («Епітафія крикливому полемістові»), випускає ті з них, які не дуже впливають на зміст («На Е. Тернера»), викладає зміст одного рядка першотвору в два, а один відкидає («Епітафія Віллі»), іноді він замінює образ оригіналу еквівалентним («Епітафія чоловікові, який завжди слухався жінки», «Підлабузник»).

У малій сатиричній формі стислість становить одну з головних позитивних ознак. І цілком закономірним слід вважати те, що замість складних речень оригіналу у перекладах з'являються більш короткі, які виражають аналогічну думку.

В.Мисик знаходить вдалі лаконічні еквівалентні заміни:
Дива з твоїх виходять рук,
Творець. Хто б розглядав...
Чому в оцей тяжкий сундук
Так мало ти поклав?
(«Про череп Голдіса»)
[3, с. 149].

Здебільшого В.Мисик надає інтонації великого знання. У нього вона майже ніколи не скупа, що часто буває характерним для перекладачів, які не знайомі з живою мовою.

Наприклад, в «Епіграмі», що іронізує з марнославної людини, яка і в пеклі хоче здобути високе місце, інтонація, як і в першотворі, багата та гнучка:

Потрапивши у пекло, він сатані кива,
Щоб той свою корону йому віддав.

– Овва!

Корону недотепі? Цього ще нехватало!

Хоч злоби в тебе досить, та розуму замало!

[3, с. 155].

У перекладі «Поміщикаві» удавану схвильованість автора, ущипливу іронію відтворено за допомогою уривчастої, питальної та окличної інтонації:

А що, як би душі самій

Оживи він дозволив?

Тоді б... тоді, о пане мій,

Ти б не воскрес ніколи!

[3, с. 164].

Окремо зупинимося на перекладі сатиричної поеми «Дві собаки». Вона пройнята сучасними Р. Бернсові передовими ідеями. За формою ця сатира є діалогом високопородистої собаки Цезаря, яку задля розваги тримає багатий землевласник, і Люата, звичайного пса, що допомагає в роботі селянинові.

Цезар розповідає про безтурботне життя свого хазяїна, який живе за рахунок робітників. Він пиячить, програє в карти великі багатства. Йому байдужі інтереси народу, основне для нього – власний добробут. На противагу Цезареві – Люат з співчуттям і навіть схвильовано розповідає про свого хазяїна-трударя, який мусить терпіти жорстокість, несправедливість з боку пана та управителів, бо боїться втратити роботу, а закони на боці сильних світу.

Люат підкреслює, що його хазяїн з великою насолодою після виснажливої праці відпочиває в колі своєї сім'ї. Діти селянина ростуть чесними, працьовитими, мужніми й стійкими. На думку Люата таке життя набагато краще, ніж існування тих нероб, що доводять країну до зубожіння та війн.

Твір «Дві собаки» – гімн людині праці. Переклад має дві редакції, зроблені в 30-х і 50-х роках ХХ ст. Якщо зіставити їх, то видно, що в другій редакції В.Мисик намагається відтворити найтонші нюанси першотвору. Перекладач майстерно передає інтонацію оригіналу: вона розповідна, лагідна, коли говориться про відпочинок бідняка у колі своєї сім'ї, гнівна й пристрасна

там, де засуджується нерозумно зовнішня політика, знущення з бідняків.

Мова персонажів поеми Р.Бернса індивідуалізована, перекладач зберігає двовірш з парним римуванням та розмір оригіналу – чотиристопний ямб.

То ширу правду ти сказав:

Тепер такий порядок став,

Що можна бачити усюди,

Як чесні і порядні люди

Втрачають все, а шахраї,

Ґрунти примноживши свої,

Знаходять зверхників багатих,

Що все змагаються в палатах...

[3, с. 187].

Отже, в своїх перекладах В.Мисик зберігає єдність змісту і форми, виявляє творчу індивідуальність у відтворенні засобами рідної мови стилю, тону, характеру сатир Р. Бернса.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коптілов В. Першотвір і переклад / В. Коптілов. – К.: Дніпро, 1972. – 215 с.
2. Коптілов В. Теорія і практика перекладу / В. Коптілов. – К.: Юніверс, 2003. – 280 с.
3. Мисик В. Захід і Схід : Переклади / В. Мисик. – К.: Дніпро, 1990.–543 с.
4. Никанорова О. З когорти видатних майстрів / О. Никанорова // Мисик В. Захід і Схід : Переклади. – К.: Дніпро, 1990. – С.5 – 12.